

**UCHWAŁA NR XLVII/516/23
RADY GMINY ZABIERZÓW**

z dnia 27 stycznia 2023 r.

**w sprawie przyjęcia Programu Wspierania Rodziny dla Gminy Zabierzów
na lata 2023-2025**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. w Dz. U. z 2023 r., poz. 40) oraz art. 176 pkt. 1 i art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. w Dz. U. z 2022 r., poz. 447, ze zm.) Rada Gminy Zabierzów uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Program Wspierania Rodziny dla Gminy Zabierzów na lata 2023-2025 w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Zabierzów.

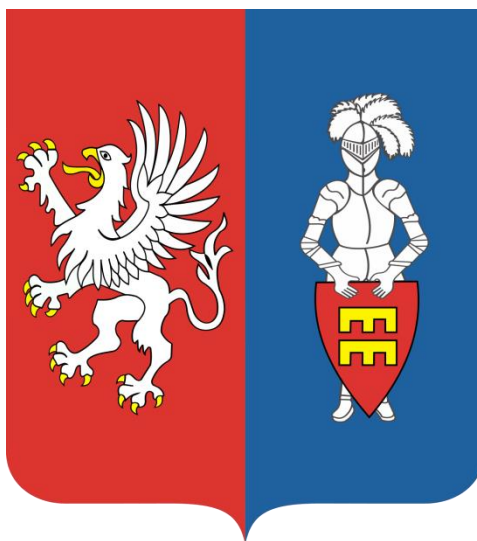
§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady

Henryk Krawczyk

Załącznik do uchwały Nr XLVII/516/23
Rady Gminy Zabierzów
z dnia 27 stycznia 2023 r.

PROGRAM WSPIERANIA RODZINY DLA GMINY ZABIERZÓW NA LATA 2023 – 2025

Zabierzów 2023

1 Spis treści

1	Spis treści.....	2
2	Wprowadzenie	3
3	Charakterystyka społeczno-demograficzna gminy Zabierzów	7
4	Wsparcie rodziny w ramach systemu pomocy społecznej.....	9
4.1	Struktura rodzin korzystających z pomocy oraz najczęstsze przyczyny udzielania świadczeń	9
4.2	Praca socjalna	11
4.3	Asystent rodziny	11
4.4	Pieczna zastępcza	12
4.5	Punkt Informacji, Wsparcia i Pomocy dla Osób Dotkniętych Przemocą w Rodzinie.....	13
4.6	Pomoc finansowa świadczona rodzinom	14
4.7	Świadczenia rodzinne	15
4.8	Świadczenia alimentacyjne	16
4.9	Karta Dużej Rodziny.....	16
4.10	Pozostała działalność Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej na rzecz rodzin z terenu gminy 17	
5	Wsparcie rodziny w ramach pozostałych jednostek	17
5.1	Gminna sieć placówek zapewniających wychowanie i edukację dzieci i młodzieży	17
5.2	Świetlice szkolne i środowiskowe.....	20
5.3	Wsparcie psychologiczno-pedagogiczne.....	20
5.4	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w gminie Zabierzów.....	21
5.5	Punkt Informacyjno Konsultacyjny dla osób i rodzin z problemami uzależnień od alkoholu	21
5.6	Kultura i organizacja czasu wolnego.....	22
6	Analiza SWOT sytuacji rodzin z terenu gminy Zabierzów.....	24
7	Cele i zadania Programu Wspierania Rodziny dla Gminy Zabierzów na lata 2023 - 2025	25
8	Monitoring i ewaluacja Programu Wspierania Rodziny dla Gminy Zabierzów na lata 2023 - 2025 31	

2 WPROWADZENIE

Rodzina jest podstawową komórką społeczną oraz naturalnym środowiskiem rozwoju wszystkich jej członków. Jest ona pierwotnym i najważniejszym środowiskiem, w którym kształtują się postawy, zachowania oraz osobowość dziecka. Wśród najważniejszych funkcji pełnionych przez rodzinę wskazać należy funkcję prokreacyjną, opiekuńczo-wychowawczą, socjalizacyjną, materialno-ekonomiczną, kulturotwórczą, emocjonalno-ekspresyjną i wzorcotwórczą.

W związku z powyższym niezwykle ważne jest otoczenie rodziny należyłą uwagą i troską. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, zgodnie z art. 176 pkt 1, obliguje gminy do opracowania i realizacji 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny. Przepisy ww. ustawy wyznaczają dwa zasadnicze obszary działania: budowanie modelu rodziny zapewniającej wszystkim jej członkom, a szczególnie dziecku, jak najlepsze, naturalne warunki do życia oraz w przypadku ich zaburzenia stworzenie systemu pomocy i wsparcia w oparciu między innymi o system pieczy zastępczej.

Podstawową zasadą polskiego systemu pomocy społecznej, w ramach którego następuje realizacja zadań pomocowych wobec rodziny, jest zasada subsydiarności. Zakłada ona, iż pomoc społeczna powinna w miarę możliwości doprowadzić do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin poprzez przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych przy wykorzystaniu ich własnych zasobów i możliwości, zaś osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej są obowiązane do współudziału w rozwiązywaniu ich trudnej sytuacji życiowej. Istotą proponowanych rozwiązań jest stworzenie spójnego systemu opieki nad dzieckiem i rodziną (w przypadku stwierdzenia trudności w prawidłowym wypełnianiu jej funkcji). Program kompleksowego wsparcia oraz integracji rodziny powinien być wdrażany w oparciu o zasady kontaktu w domu, dobrowolności uczestnictwa, towarzyszenia rodzinie w podejmowaniu decyzji i o bezpośrednie wspieranie rodziny w warunkach środowiskowych (w społeczności lokalnej).

Niniejszy dokument zawiera diagnozę sytuacji rodzin zamieszkujących teren gminy Zabierzów, przygotowaną w oparciu o formy wsparcia rodziny realizowane w latach 2020 - 2022. Podstawą danych zawartych w diagnozie jest monitoring Programu Wspierania Rodziny dla Gminy Zabierzów na lata 2020-2022 oraz Raporty o stanie gminy w latach 2020 i 2021. Zebrane w ten sposób dane stały się punktem wyjścia do planowania dalszych działań, odpowiadających na potrzeby i mających na celu kompleksowe wsparcie rodzin z terenu gminy Zabierzów w kolejnych latach.

W oparciu o powyższe opracowany został Gminny Program Wspierania Rodziny dla Gminy Zabierzów na lata 2023 – 2025, którego założeniem jest doskonalenie warunków dla prawidłowego funkcjonowania rodziny i wychowywania dzieci w rodzinach naturalnych oraz przywracania rodzinom zdolności do przezwyciężania ich problemów opiekuńczo-wychowawczych, przy współpracy różnych instytucji stawiających w centrum zainteresowania dobro rodziny i dziecka. Dla celów Programu przyjęto definicję rodziny wskazaną w art. 16 pkt. 11 ustawy o pomocy społecznej, w którym definiuje się rodzinę jako „osoby spokrewnione lub

niespokrewnione pozostające w faktycznym związku, wspólnie zamieszkujące i gospodarujące”.

Gminny Program Wspierania Rodziny dla gminy Zabierzów na lata 2023 – 2022 (zwany dalej Programem) adresowany jest do wszystkich rodzin zamieszkałych na terenie gminy Zabierzów. Biorąc pod uwagę zaprezentowaną w Programie diagnozę społeczną, zadania w nim zaplanowane obejmują również środowiska rodzinne przeżywające trudności w realizacji podstawowych funkcji rodzicielskich,

Szerokie oddziaływanie systemu opieki nad rodziną i dzieckiem uwzględnia działania o charakterze profilaktycznym, pomocowym i interwencyjnym. Ich zadaniem jest zapewnienie rodzinie wychowującej małoletnie dzieci zakresu wsparcia, umożliwiającego prawidłowy rozwój psychofizyczny młodego pokolenia, a w uzasadnionych przypadkach wyeliminowanie zagrożeń w obszarze wychowawczo – opiekuńczym. Takie działania pozwolą na zachowanie jedności rodziny i przeciwdziałają zjawiskom zagrażającym dobru i bezpieczeństwu jej członków.

Pomoc dla rodzin w obszarach ujętych w Programie obejmuje interdyscyplinarne działanie ze strony służb i instytucji pracujących na rzecz dobra dziecka i rodziny na terenie gminy i powiatu. Efekty tych działań będą w dużej mierze zależne od jakości współpracy pomiędzy organizacjami, opartej na jasnym, długofalowym planie pracy z rodzinami, uwzględniającym podział ról i zadań dla wszystkich uczestników procesu wsparcia.

Program wyznacza kierunki działań podejmowanych przez gminę Zabierzów na rzecz:

- promowania modelu rodziny jako podstawowej komórki społecznej;
- wzmacniania rodziny w prawidłowym wypełnianiu jej zadań w obszarach edukacji, opieki i wychowania;
- zapewnienia dostępu do wysokiej jakości usług o charakterze edukacyjnym, rozwojowym i opiekuńczo-wychowawczym dla dzieci i młodzieży.

Gminny Program Wspierania Rodziny dla Gminy Zabierzów na lata 2023 – 2025 został opracowany w oparciu o aktualnie obowiązujące akty prawne i jest spójny z ustawodawstwem krajowym oraz strategicznymi dokumentami obowiązującymi na terenie gminy Zabierzów.

Wśród głównych aktów prawnych, których zapisy służą bezpośrednio lub pośrednio wspieraniu rodziny w różnych aspektach jej funkcjonowania, wskazać można następujące dokumenty:

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (t.j. w Dz. U. z 1997 r., nr 78, poz. 483, ze zm.),
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. w Dz. U. 2022 r., poz. 447, ze zm.),
- ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j. w Dz. U. z 2020 r., poz. 1359),
- Konwencja o Prawach Dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (t.j. w Dz.U. z 1991 r., nr 120, poz. 526),

- ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. w Dz. U. z 2021 r., poz. 2268, ze zm.),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. w Dz. U. z 2021 r., poz. 1249, ze zm.),
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. w Dz. U. z 2021 r., poz. 1119, ze zm.),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. w Dz. U. z 2020 r., poz. 2050 ze zm.),
- ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (t.j. w Dz. U. z 2022 r., poz. 1577),
- ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i ich rodzin „Za życiem” (t.j. w Dz. U. z 2020 r., poz. 1329),
- ustawa z dnia 5 grudnia 2015 r. o Karcie Dużej Rodziny (t.j. w Dz. U. z 2021 r., poz. 1744, ze zm.),
- ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. w Dz. U. z 2022 r., poz. 615, ze zm.),
- Ustawa Prawo oświatowe (t.j. w Dz. U. z 2021 r., poz. 1082, ze zm.).

„Program” jest dokumentem komplementarnym do:

Strategii Rozwoju Gminy Zabierzów do 2030 r.¹:

- Domena 1: Gmina Zabierzów stawiająca na wspólną odpowiedzialność za przyrodę, klimat i zdrowie mieszkańców – zdrowi i ekologicznie świadomi mieszkańcy.
Cel szczegółowy: prowadzenie działań profilaktycznych i edukacyjnych promujących zdrowy styl życia.
Cel szczegółowy: kompleksowe działania na rzecz ochrony zdrowia psychicznego.
- Domena 2: Stąd wszędzie blisko – gmina Zabierzów dostępna i dobrze skomunikowana.
Cel szczegółowy: Rozwój integracji cyfrowej i efektywnego zarządzania danymi lokalnymi.
Cel szczegółowy: Dobrze poinformowani mieszkańcy, wzmocnienie działań informacyjnych i konsultacyjnych.
- Domena 3: Inspirujące miejsce do życia – gmina zapewniająca komfortową przestrzeń do nauki, wypoczynku i rozwijania pasji.
Cel szczegółowy: nowoczesna oferta kulturalna w zasięgu ręki.
Cel szczegółowy: bezpieczne i przyjazne przestrzenie publiczne sprzyjające aktywności mieszkańców.
Cel szczegółowy: dobre warunki rozwoju mądrego i zaangażowanego młodego pokolenia oraz dbałość o potrzeby seniorów.

¹Załącznik do Uchwały nr XXIX/324/21 Rady Gminy Zabierzów z dnia 25 czerwca 2021 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Gminy Zabierzów do 2030 r.

Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Zabierzów na lata 2022-2026²
w zakresie:

- Obszaru I – Bezrobocie: rozwój usług aktywizacji zawodowej i edukacyjnej odpowiadających na potrzeby rynku pracy.
- Obszaru II – Niepełnosprawność i długotrwała choroba: organizowanie wsparcia w przewyżczeniu ograniczeń zdrowotnych, w zaspokajaniu potrzeb i osiągnięciu dobrej jakości życia.
- Obszaru III – Dysfunkcje życia rodzinnego: wspieranie rodzin w prawidłowym wypełnianiu funkcji opiekuńczych, wychowawczych i ekonomicznych.
- Obszaru IV – Pomoc osobom starszym poprzez wspieranie dobrej starości i organizowanie warunków godnego życia seniorów.

Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Zabierzów na lata 2021-2023³.

Cel strategiczny: zminimalizowanie liczby i skutków występowania aktów przemocy oraz zachowań agresywnych w rodzinach mieszkających na terenie gminy Zabierzów.

- Cel główny: Rozwój oferty działań edukacyjnych i profilaktycznych w obszarze przeciwdziałania przemocy i zachowań agresywnych.
- Cel główny: Łatwa, dostępna, skuteczna pomoc oraz specjalistyczne wsparcie dla osób i rodzin uwikłanych w przemoc domową.
- Cel główny C: Osiągnięcie wysokiego, profesjonalnego poziomu świadczonych usług pomocowych.
- Cel główny D: Redukcja szkód psychicznych i społecznych doznawania przemocy w rodzinie.

Powyższe dokumenty determinują interdyscyplinarne działania nakierowane na dobro rodziny z terenu gminy Zabierzów niezależnie od miejscowości zamieszkania, liczby osób i pokoleń we wspólnym gospodarstwie, wieku, płci, stanu zdrowia, wykształcenia i sytuacji ekonomicznej jej członków. Diagnoza społeczna zawarta w niniejszym Programie opisuje określone sytuacje, zdarzenia i uwarunkowania bytowe rodzin zamieszkałych na terenie gminy Zabierzów. Jest podstawą do planowania działań mających na celu osiągnięcie optymalnych warunków życia rodzinnego na jej terenie.

² Załącznik do Uchwały nr XXXIII/377/21 Rady Gminy Zabierzów z dnia 26 listopada 2021 roku.

³ Załącznik do Uchwały nr XXIII/265/20 Rady Gminy Zabierzów z dnia 18 grudnia 2020 roku.

3 CHARAKTERYSTYKA SPOŁECZNO-DEMOGRAFICZNA GMINY ZABIERZÓW

Gmina Zabierzów to gmina wiejska o charakterze podmiejskim, położona w województwie małopolskim, w odległości ok. 15 km od centrum Krakowa. Jest gminą zajmującą powierzchnię 99,4 km², w skład której wchodzi 23 sołectwa. Jest jedną z 17 gmin powiatu krakowskiego ziemskiego, na których tle posiada relatywnie dobre warunki życia dla mieszkańców. Wysoka pozycja gminy w rankingach gospodarczych i społecznych powiatu krakowskiego i województwa małopolskiego wynika z kilku czynników.

O atrakcyjności gminy, jako miejsca do życia, stanowią walory:

- geograficzno – przyrodnicze w tym Park Krajobrazowy „Dolinki Krakowskie”, Tenczyński Park Krajobrazowy, Las Zabierzowski, dolina rzeki Rudawy;
- bliskie sąsiedztwo metropolii krakowskiej – jako miejsca nauki, pracy, ochrony zdrowia i instytucji kultury;
- rozbudowana infrastruktura drogowa, kanalizacyjna (95,43% gospodarstw domowych⁴), gazowa (85,90% gospodarstw domowych), energetyczna.

Według danych z ostatniego spisu powszechnego w 2021 gmina Zabierzów liczyła 27 432 mieszkańców w tym:

Przedział wiekowy	Kobiety	Mężczyźni
0-14 lat	15,6%	17,7%
15-64 lat	64,4%	67,1%
powyżej 64 lat	20%	15,2%
Ogółem	51,6% mieszkańców gminy	48,4% mieszkańców gminy

Tabela 1. Procentowy podział mieszkańców gminy Zabierzów ze względu na wiek⁵.

60,72% mieszkańców gminy Zabierzów to osoby w wieku produkcyjnym, 19,26% w wieku przedprodukcyjnym, a 20,02% mieszkańców osiągnęło wiek poprodukcyjny. W roku 2021 przyrost naturalny na 1000 mieszkańców był ujemny i wynosił -0,95⁶.

Wśród osób powyżej 15 roku życia największą grupę pod względem stanu cywilnego stanowią osoby pozostające w związkach małżeńskich – 60% ogółu mieszkańców. Pozostałe

⁴ Dane na dzień 31.12.2021r. www.polskawliczbach.pl/gminazabierzow odczyt z dnia 10.01.2023 r.

⁵ www.polskawliczbach.pl/gminazabierzow odczyt z dnia 10.01.2023 r.

⁶ <http://polskawliczbach.pl/gminazabierzow> odczyt z dnia 10.01.2023 r.

grupy to osoby samotne – 27,9%; osoby po stracie współmałżonka – 9% oraz osoby rozwiedzione 2,9%.

Pod względem poziomu i warunków życia gmina wypada pozytywnie na tle statystyk powiatu i województwa. Warunki mieszkaniowe ludności gminy można ogólnie określić jako bardzo dobre. Ze względu na fakt, iż dominuje budownictwo jednorodzinne, ludność gminy zajmuje lokale o przeciętnej powierzchni użytkowej wynoszącej 111,80 m² (województwo małopolskie: 79,00m²) w łącznej liczbie 8710 nieruchomości.

Bezrobocie rejestrowane wśród mieszkańców wynosiło w roku 2021 4,4% ogółu mieszkańców. Wśród osób aktywnych zawodowo większą grupę stanowią mężczyźni – 57,6%, kobiety pracujące to 42,4% osób pracujących – na 1000 mieszkańców pracuje 351 osób. Na terenie gminy zarejestrowanych jest 4260 podmiotów gospodarki narodowej, z czego 3151 podmiotów to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.

4 WSPARCIE RODZINY W RAMACH SYSTEMU POMOCY SPOŁECZNEJ

Pomoc społeczna świadczona przez organy samorządowe ma na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Podmiotem realizującym zadania pomocy społecznej na terenie gminy Zabierzów jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zabierzowie oraz instytucje współpracujące na rzecz dobra mieszkańców.

4.1 STRUKTURA RODZIN KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY ORAZ NAJCZĘSTSZE PRZYCZYNY UDZIELANIA ŚWIADCZEŃ

Na tle powiatu krakowskiego⁷, w którym w roku 2021 średnio 2,19% ogółu mieszkańców wymagało systemowego wsparcia, gmina Zabierzów przedstawia się korzystnie pod względem liczby osób objętych świadczeniami z pomocy społecznej. Udział osób korzystających z pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w 2021 r. wynosił ok 1,80%. Zmiany w typach rodzin korzystających z pomocy społecznej na przestrzeni lat 2020 - 2022 obrazuje poniższa tabela. Widoczny jest systematyczny spadek liczby rodzin z dziećmi objętych pomocą społeczną.

Typy rodzin objęte pomocą	2020		2021		2022	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Ogółem	406	897	417	787	352	651
Rodziny z dziećmi	121	487	82	349	69	294
Rodziny niepełne	46	185	20	56	22	69
Rodziny emerytów i rencistów	90	172	68	100	76	110
Pozostałe osoby korzystające z pomocy społecznej prowadzą jednoosobowe gospodarstwa domowe						

Tabela 2. Typy rodzin objętych pomocą. Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MPIPS-03 za rok 2020, 2021 i 2022.

⁷ <http://obserwator.rops.krakow.pl/portrait> odczyt z dnia 10.01.2023 r.

Zgodnie z Ustawą o pomocy społecznej, pomoc świadczona jest w oparciu o diagnozę sytuacji życiowej osoby lub rodziny zgłaszającej się z wnioskiem o pomoc, po ustaleniu najważniejszych powodów aktualnej, trudnej sytuacji występującej w danym środowisku. W latach 2020, 2021 i 2022 powody przyznania pomocy dla mieszkańców gminy Zabierzów przedstawia tabela 3.

Problemy społeczne/ powód trudnej sytuacji życiowej	2020		2021		2022	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Ubóstwo	138	224	145	279	136	248
Sieroctwo	0	0	0	0	0	0
Bezdomność	6	6	11	13	11	11
Potrzeba ochrony macierzyństwa	51	245	46	209	43	199
w tym: potrzeba ochrony wielodzietności	21	117	20	113	18	103
Bezrobocie	76	165	82	193	74	166
Niepełnosprawność	139	214	121	188	109	167
Długotrwała lub ciężka choroba	196	309	179	276	174	260
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego /ogółem/	33	80	19	51	14	45
w tym: rodziny niepełne	7	21	2	11	8	23
w tym: rodziny wielodzietne	1	6	1	6	2	11
Przemoc w rodzinie	0	0	2	9	1	5
Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	0	0	0	0	0	0
Alkoholizm	15	16	15	24	14	23
Narkomania	0	0	2	2	0	0
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	5	5	4	4	6	6
Zdarzenie losowe	5	7	7	17	1	5
Sytuacja kryzysowa	6	8	4	8	3	8

Tabela 3. Przyczyny korzystania z pomocy społecznej. Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MPiPS-03 za rok 2020, 2021 i 2022.

Analiza sytuacji rodzin objętych pomocą pozwala wyróżnić obszary problemowe wymagające wsparcia, wśród nich występują:

- trudności rodzin w zaspokajaniu podstawowych potrzeb bytowych, wynikające z niskich dochodów, związane przede wszystkim z wychowaniem dzieci i ochroną macierzyństwa, pozostawaniem bez pracy jednego lub więcej członków rodziny oraz niepełnosprawnością członka rodziny;
- trudności w pełnieniu funkcji rodzicielskich związane z bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz występowaniem wśród członków rodzin uzależnień i zjawiska przemocy;
- trudności związane z wystąpieniem nagłych okoliczności zaburzających funkcjonowanie rodziny takich jak zdarzenie losowe i sytuacja kryzysowa.

Pomoc świadczona przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zabierzowie w odpowiedzi na zdiagnozowane problemy rodzin ma charakter finansowy – w postaci świadczeń pieniężnych lub niefinansowy – w postaci pomocy specjalistycznej świadczonej w środowisku rodziny.

4.2 PRACA SOCJALNA

Praca socjalna, będąca jednym z ustawowych zadań pracownika socjalnego, świadczona jest na rzecz poprawy funkcjonowania osób i rodzin w ich środowisku społecznym. Prowadzona jest w środowisku rodzinnym w oparciu o wykorzystanie potencjału osób objętych wsparciem i zmierza do wzmocnienia ich wielowymiarowej aktywności i samodzielności życiowej. Praca socjalna może być także prowadzona w środowisku lokalnym lub grupie społecznej⁸.

2020		2021		2022	
Liczba rodzin objętych pracą socjalną	W tym wyłącznie praca socjalna	Liczba rodzin objętych pracą socjalną	W tym wyłącznie praca socjalna	Liczba rodzin objętych pracą socjalną	W tym wyłącznie praca socjalna
381	174	304	127	289	114

Tabela 4. Liczba rodzin objętych pracą socjalną. Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MPiPS-03 za rok 2020, 2021 i 2022.

4.3 Asystent rodziny

Jedną z form pomocy, świadczonej na rzecz rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, jest możliwość przydzielenia asystenta rodziny. Dokonuje się to na wniosek pracownika socjalnego, który podczas wywiadu środowiskowego potwierdzi trudności opiekuńczo-wychowawcze w rodzinie⁹. Asystenta rodziny przydziela kierownik ośrodka pomocy społecznej. Główne obszary problemowe wykazywane w diagnozie rodzin, z którymi pracuje asystent to:

⁸ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r, o pomocy społecznej, art. 45, art. 119.

⁹ Ustawa z dnia 9 kwietnia 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej art. 11.

- 1) niskie umiejętności opiekuńczo – wychowawcze i trudności w pełnieniu ról rodzicielskich;
- 2) trudności edukacyjne dzieci, w tym trudności wynikające ze stanu zdrowia;
- 3) trudności w prowadzeniu gospodarstwa domowego, w tym w zakresie finansowym oraz utrzymaniu ładu i porządku;
- 4) problemy zdrowotne członków rodziny, w tym uzależnienia od alkoholu, niepełnosprawność, przewlekłe i długotrwałe choroby, konieczność monitoringu przebiegu ciąży i porożu, opieki nad noworodkiem;
- 5) pobyt rodzica w zakładzie karnym lub areszcie;
- 6) problemy psychologiczne, w tym w obszarze relacji między członkami rodzin, niewłaściwe relacje i więzi rodzinne;
- 7) niski poziom kompetencji społecznych, w tym trudności członków rodziny w podjęciu aktywności poza środowiskiem domowym;
- 8) bezrobocie członków rodziny, brak aktywności zawodowej, niestabilna sytuacja na rynku pracy, trudności w poruszaniu się na rynku pracy;
- 9) ubóstwo, niski standard lokalu mieszkalnego.

2020		2021			
Liczba rodzin objętych pomocą asystenta rodziny	W tym kontynuacja pracy	Liczba rodzin objętych pomocą asystenta rodziny	W tym kontynuacja pracy	Liczba rodzin objętych pomocą asystenta rodziny	W tym kontynuacja pracy
20	11	20	10	10	6

Tabela 5. Liczba rodzin objętych pomocą asystenta rodziny. Opracowanie własne na podstawie: sprawozdań z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zabierzowie

Utrzymująca się przez ostatnie lata liczba rodzin korzystających ze wsparcia w formie asystenta rodziny potwierdza zasadność zatrudnienia asystentów rodziny. Kompleksowa pomoc świadczona bezpośrednio w środowisku rodzinnym, przy współudziale innych podmiotów (np. placówek oświatowych, kuratorów, pracownika socjalnego), pozwala na pomyślny przebieg usługi asystenta i uzyskanie w rodzinach stabilności pozwalającej na samodzielną realizację funkcji rodzicielskich.

4.4 PIECZA ZASTĘPCZA

W przypadku znacznych zaniedbań rodziców i niewywiązywania się z roli opiekuńczo-wychowawczej dzieci mogą być kierowane do pieczy zastępczej, która może być realizowana w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym. Tę formę wsparcia stosuje się w sytuacji „niemożności zapewnienia dziecku

opieki i wychowania przez rodziców”¹⁰. Piecza zastępcza, za której organizację odpowiada powiat, zapewnia:

- pracę z rodziną biologiczną dziecka, w celu umożliwienia mu powrotu do rodziny;
- przygotowanie małoletniego dziecka do godnego, samodzielnego i odpowiedzialnego życia;
- możliwość nawiązania i podtrzymania kontaktów społecznych;
- zaspokojenie potrzeb: emocjonalnych, bytowych, zdrowotnych, edukacyjnych i kulturalno-rekreacyjnych.

W finansowaniu pobytu dziecka w pieczy zastępczej uczestniczy gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej.

Współfinansowanie pieczy zastępczej		
rok	Liczba dzieci	kwota
2022	17	284 537,52
2021	16	204 055,50
2020	14	163 074,78

Tabela 6. Współfinansowanie pieczy zastępczej. Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z realizacji zadań z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy.

4.5 PUNKT INFORMACJI, WSPARCIA I POMOCY DLA OSÓB DOTKNIĘTYCH PRZEMOCĄ W RODZINIE

W strukturze Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zabierzowie działa Punkt Informacji, Wsparcia i Pomocy dla Osób Dotkniętych Przemocą w Rodzinie. Stanowi on ważną formę wspierania rodzin w przypadku podejrzenia wystąpienia w środowisku zjawiska przemocy.

Działanie Punktu Wsparcia		
rok	Liczba korzystających osób	Liczba udzielonych porad
2022	187	426
2021	147	528
2020	131	546

Tabela 7. Liczba osób i porad Punktu Wsparcia. Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zabierzowie.

Porady wykazane w powyższej tabeli udzielane były rodzinom objętym wsparciem w ramach realizacji przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zabierzowie Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2019 -2020 oraz na lata 2021-2023.

¹⁰ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, art. 32.1.

Jednym z zadań realizowanych przez Punkt jest prowadzenie procedury tzw. Niebieskiej Karty. W latach 2020-2022 systematycznie rośnie liczba wszczętych procedur, co obrazuje poniższa tabela.

Niebieskie Karty założone przez:			
rok	Pomoc społeczną	Policję	Oświatę
2022	10	18	1
2021	13	21	3
2020	13	15	1

Tabela 8. Liczba wydanych Niebieskich Kart. Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zabierzowie.

4.6 POMOC FINANSOWA ŚWIADCZONA RODZINOM

Finansowe wsparcie rodzin w systemie pomocy społecznej uzależnione jest od wykazanego w wywiadzie środowiskowym i na podstawie przedłożonych dokumentów dochodu liczonego na każdą osobę w rodzinie lub osobę samotnie gospodarującą.

Od 01.01.2022 r. kryterium uprawniające do otrzymania świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej wynosi:

- 776,00 zł dla osoby samotnie gospodarującej;
- 600,00 zł dla każdej osoby w rodzinie¹¹.

Formy przyznawanej pomocy prezentuje poniższa tabela:

Liczba osób korzystających z pomocy społecznej			
Rodzaj przyznanej pomocy	rok 2020	rok 2021	rok 2022
zasiłki stałe	62	65	62
zasiłki okresowe	127	139	132
zasiłki celowe	185	199	183
zasiłki celowe w związku ze zdarzeniem losowym	3	6	1
składki na ubezpieczenie zdrowotne	59	62	60

¹¹ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej art.8.1.

pomoc finansowa w ramach programu „Posiłek w szkole i w domu” – świadczenie pieniężne na zakup żywności	420	287	344
dożywianie dzieci w szkole w ramach programu „Posiłek w szkole i w domu”	100	83	87

Tabela 9. Liczba osób, którym przyznano pomoc finansową. Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zabierzowie.

4.7 ŚWIADCZENIA RODZINNE

System świadczeń rodzinnych skierowany jest do rodzin, które nie są w stanie zabezpieczyć potrzeb związanych z ponoszeniem wydatków na utrzymanie dzieci. Świadczenia te są realizowane zgodnie z ustawą z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych i przysługują:

- rodzicom, jednemu z rodziców lub opiekunowi prawnemu dziecka małoletniego;
- opiekunowi faktycznemu dziecka małoletniego;
- osobie uczącej się – nie dłużej niż do ukończenia 21 roku życia lub w przypadku osoby niepełnosprawnej do ukończenia 24 roku życia.

Świadczenia rodzinne są wypłacane w rodzinach, w których kryterium dochodowe nie przekracza kwoty 674,00 zł lub 764,00 zł na osobę w rodzinie z dzieckiem z orzeczeniem o niepełnosprawności¹².

Przyznane świadczenia rodzinne		
rok	liczba rodzin	liczba osób w rodzinach
2022	879	1181
2021	945	2181
2020	1046	1469

Tabela 10. Przyznane świadczenia rodzinne. Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zabierzowie.

Dodatkowe wsparcie finansowe rodzin możliwe jest w ramach programów rządowych, wśród których należy wymienić między innymi:

- Rodzinny Kapitał Opiekuńczy;

¹² Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych art.5 ust.3.

- Program Rodzina 500+;
- Program Dobry Start.

Programy te realizowane są przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

4.8 ŚWIADCZENIA ALIMENTACYJNE

Świadczenia z funduszu alimentacyjnego to rodzaj finansowej pomocy dla rodzin, w których pomimo zasądzonych wyrokiem sądu od rodzica alimentów, są one ich pozbawione z powodu bezskuteczności egzekucji sądowej. W takich okolicznościach uprawnionym osobom są wypłacane świadczenia z funduszu alimentacyjnego w wysokości zgodnej z wyrokiem sądowym, nie więcej jednak niż 500 zł na dziecko. Świadczenia te są realizowane zgodnie z ustawą z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów. Przyznanie prawa do świadczeń z funduszu alimentacyjnego uzależnione jest od spełnienia kryterium dochodowego.

Świadczenia z funduszu alimentacyjnego		
rok	liczba osób uprawnionych	kwota świadczeń
2022	36	171 205 zł
2021	38	199 458 zł
2020	37	218 473 zł

Tabela 11. Liczba i kwota wypłacanych świadczeń alimentacyjnych. Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zabierzowie.

4.9 KARTA DUŻEJ RODZINY

Karta Dużej Rodziny to system zniżek i dodatkowych uprawnień dla rodzin wielodzietnych (wychowujących co najmniej 3 dzieci) zarówno w instytucjach publicznych, jak i w firmach prywatnych.

Liczba wydanych Kart Dużej Rodziny		
rok	tradycyjne	elektroniczne
2022	523	546
2021	291	299
2020	263	272

Tabela 12. Liczba przyznanych kart. Opracowanie własne na podstawie danych z systemu informatycznego Karty Dużej Rodziny.

4.10 POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ GMINNEGO OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ NA RZECZ RODZIN Z TERENU GMINY

Jedną z form pomocy niepieniężnej dostępnej w ramach działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zabierzowie jest pomoc psychologiczna świadczona przez specjalistę.

Poradnictwo psychologiczne		
rok	Liczba korzystających osób	Liczba udzielonych porad
2022	48	150
2021	58	188
2020	57	214

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej prowadzi również wsparcie rodzin mieszkających na terenie gminy Zabierzów pozyskując na tą działalność środki w ramach programów Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej. W latach 2020, 2021 i 2022 były to:

- Program „Wspieraj Seniora” (w roku 2020);
- Program „Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej” (w latach 2020, 2021, 2022);
- Program „Senior+” (w latach 2020, 2021, 2022);
- Program Operacyjny Pomoc Żywnościowa (w latach 2020, 2021, 2022).

Pozyskanie środków w wyżej wymienionych programach pozwoliło na wsparcie osób o szczególnych potrzebach tj. osób starszych powyżej 60 roku życia oraz osób z orzeczeniem o umiarkowanym i znacznym stopniu niepełnosprawności oraz niepełnosprawnych dzieci.

5 WSPARCIE RODZINY W RAMACH POZOSTAŁYCH JEDNOSTEK

Istotną rolę w prawidłowym kształtowaniu modelu rodziny, a w szczególności w wychowaniu i nauczaniu dzieci i młodzieży, odgrywają jednostki samorządowe oraz organizacje pozarządowe. Ich zadania wobec rodziny określają ustawy, o których wspomniano we Wprowadzeniu do niniejszego dokumentu.

5.1 GMINNA SIEĆ PLACÓWEK ZAPEWNIAJĄCYCH WYCHOWANIE I EDUKACJĘ DZIECI I MŁODZIEŻY

Gmina Zabierzów jest organem nadrzędnym dla przedszkoli oraz szkół podstawowych. Poza placówkami samorządowymi na terenie gminy działają placówki niepubliczne.

Rodzaj placówki	rok szkolny 2020/2021		rok szkolny 2021/2022		rok szkolny 2022/2023 (stan na 31.12.2022)	
	liczba placówek	liczba dzieci i uczniów	liczba placówek	liczba dzieci i uczniów	liczba placówek	liczba dzieci i uczniów
Samorządowe szkoły podstawowe	6	1671	6	1750	6	1850
Zespoły Szkolno-Przedszkolne	2	1012	2	1015	2	1053
Szkoły podstawowe niepubliczne	4	536	4	655	4	707
Przedszkola niepubliczne	11	664	11	679	13	716

Tabela 13. Liczba dzieci i uczniów korzystających z placówek oświatowo wychowawczych. Opracowanie własne na podstawie danych z Gminnego Zespołu Ekonomiczno-Administracyjnego Szkół w Zabierzowie.

Do zadań Gminy należy też prowadzenie rejestru i nadzorowanie realizacji form opieki nad dziećmi do lat 3. Gmina przyjęła również do realizacji zadanie oświatowe należące do zadań powiatu, tj. prowadzenie Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej z siedzibą w Zabierzowie.

Zgodnie z Uchwałą Rady Gminy nr III/31/18 z dnia 28 grudnia 2018 r. w sprawie wysokości i zasad ustalania oraz rozliczenia dotacji celowych dla podmiotów prowadzących żłobki i kluby dziecięce lub zatrudniających opiekunów lub dziennych opiekunów prowadzących działalność na własny rachunek na obszarze gminy Zabierzów, dotacja miesięczna na jedno dziecko wynosi 200 zł. W żłobkach opieką objęte są dzieci w wieku od 20 tygodnia życia do lat 3. Na terenie gminy działają 4 niepubliczne żłobki – w Rzasce (2), Bolechowicach (1) i Zabierzowie (1).

Mając na uwadze znaczenie jak najszerszego dostępu rodzin do wychowania przedszkolnego dla dzieci w wieku od 3 do 6 roku życia, na terenie gminy Zabierzów funkcjonuje sieć przedszkoli oraz oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych. W miejscowościach gminnych funkcjonują również placówki niepubliczne. Ich działalność oraz finansowanie reguluje Uchwała nr XI/401/18 Rady Gminy Zabierzów z dnia 26 stycznia 2018 r. w sprawie trybu udzielania i rozliczenia dotacji udzielonych publicznym i niepublicznym przedszkolom i innym formom wychowania przedszkolnego, szkołom, w tym szkołom podstawowym, w których zorganizowano oddział przedszkolny i placówkom prowadzonym na terenie Gminy Zabierzów, trybu kontroli prawidłowości pobierania i wykorzystania tych dotacji oraz terminu i sposobu rozliczenia ich wykorzystania.

Sieć szkół podstawowych – publicznych i prowadzonych przez inne podmioty obejmuje uczniów z wszystkich miejscowości, zapewniając dostęp do edukacji i wychowania, umożliwiającą dalszą naukę w szkołach ponadpodstawowych na terenie gmin sąsiednich (Kraków i Krzeszowice).

Obwody szkół podstawowych na terenie gminy	
Siedziba szkoły	Miejscowości zamieszkania uczniów
Zespół Szkolno-Przedszkolny w Balicach	Aleksandrowice, Balice, Burów, Szczyglice
Zespół Szkolno-Przedszkolny w Zabierzowie	Kleszczów, Kochanów, Zabierzów
Szkoła Podstawowa w Bolechowicach	Bolechowice, Karniowice, Zelków
Szkoła Podstawowa w Brzeziu	Brzezie, Ujazd
Szkoła Podstawowa w Kobylanach	Kobylany, Więckowice
Szkoła Podstawowa w Nielepicach	Młynka, Nielepice
Szkoła Podstawowa w Rudawie	Brzezinka, Niegoszowice, Pisary, Radwanowice, Rudawa
Szkoła Podstawowa w Rząsce	Rząska
Obwody szkół podstawowych prowadzonych przez inne podmioty	
Niepubliczna Szkoła Podstawowa Horyzont w Bolechowicach	bez obwodu
Publiczna Szkoła Podstawowa w Brzoskwini	Brzoskwinia
Niepubliczna Integracyjna Szkoła Podstawowa w Radwanowicach	bez obwodu
Niepubliczna Szkoła Podstawowa w Zelkowie	bez obwodu

Tabela 14. Przynależność uczniów do szkół podstawowych. Opracowanie własne na podstawie danych z Gminnego Zespołu Ekonomiczno-Administracyjnego Szkół w Zabierzowie.

Gminny Zespół Ekonomiczno-Administracyjny Szkół prowadzi także obsługę systemu stypendialnego, skierowanego do uczniów w formie:

- stypendium socjalnego;
- zasiłku szkolnego;
- stypendium przyznanego za wyniki w nauce i sporcie;
- motywacyjnego systemu stypendialnego dla uczniów i studentów o najwyższej średniej ocen, skierowanego do uczniów szkół podstawowych, ponadpodstawowych i studentów zamieszkałych na terenie gminy Zabierzów.

Łączna kwota wypłaconych stypendiów przez GZEAS:

	2020	2021	2022
STYPENDIA SOCJALNE	35 902,00 zł	29 892 zł	57 813 zł (Ukraina) + 27 851 zł = 85 664 zł
STYPENDIA MOTYWACYJNE DLA UCZNIÓW	92 000 zł	90 320 zł	95 595 zł
STYPENDIA MOTYWACYJNE DLA STUDENTÓW	23 040 zł	23 040 zł	23 400 zł
RAZEM	150 942 zł	143 252 zł	204 659 zł

Tabela 15. Łączna kwota wypłaconych stypendiów. Opracowanie własne na podstawie danych z Gminnego Zespołu Ekonomiczno-Administracyjnego Szkół w Zabierzowie.

5.2 ŚWIETLICE SZKOLNE I ŚRODOWISKOWE

Duże wsparcie w wychowaniu i edukacji, skierowane głównie do uczniów objętych edukacją wczesnoszkolną, stanowi w szkołach podstawowych dostępność świetlic szkolnych. Mogą z nich korzystać uczniowie, których rodzice są aktywni zawodowo. Placówki te zapewniają bezpieczeństwo, wychowanie i wsparcie edukacyjne po zakończeniu zajęć lekcyjnych i są otwarte w większości placówek do godz. 16 lub 17. Pomoc w wychowaniu, opiece i nauce dzieci i młodzieży z terenu gminy świadczą także świetlice środowiskowe oraz placówki wsparcia dziennego.

Rodzaje placówek	Rok 2020	Rok 2021	Rok 2022
świetlice środowiskowe o profilu:			
1. opiekuńczo wychowawczym	22	22	22
2. teatralnym	1	1	1
3. socjoterapeutycznym	1	1	1
4. sportowym	8	8	8
placówki wsparcia dziennego	3	3	3

Tabela 16. Rodzaje świetlic środowiskowych. Opracowanie własne na podstawie danych z UG Zabierzów.

5.3 WSPARCIE PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNE

Pomoc psychologiczną i pedagogiczną dla dzieci i młodzieży świadczy Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna (PPP) w Zabierzowie prowadzona przez Starostwo Powiatowe. W ramach zawartego porozumienia, gminy Zabierzów, Czernichów i Liszki dofinansowują koszty utrzymania Poradni. Poradnia obejmuje swoim działaniem 3 gminy: Czernichów, Liszki i Zabierzów.

Celem Poradni jest zapewnienie dzieciom i młodzieży oraz rodzicom i nauczycielom specjalistycznej pomocy psychologicznej i pedagogicznej, w tym prowadzenie profilaktyki zaburzeń rozwoju dziecka i terapii w tym zakresie. Cel ten jest realizowany poprzez:

- zapewnienie specjalistycznej diagnozy dzieci i młodzieży oraz udzielenie pomocy adekwatnej do zdiagnozowanych problemów;
- realizowanie zadań profilaktycznych oraz wspierających wychowawczą i edukacyjną funkcję przedszkoli, szkół i placówek;
- wspieranie nauczycieli w rozwiązywaniu problemów dydaktycznych i wychowawczych;
- organizowanie i prowadzenie wspomaganie przedszkoli, szkół i placówek w realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych¹³.

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Zabierzowie zapewnia pomoc specjalistów:

- logopedów, w tym neurologopedów;
- pedagogów;
- psychologów ;
- terapeuty wczesnego wspomaganie rozwoju;
- terapeuty integracji sensorycznej.

Organizacja pracy Poradni opiera się na współpracy z podmiotami zaangażowanymi w zapewnienie wysokiej jakości życia rodzin z terenu gminy.

5.4 GMINNA KOMISJA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH W GMINIE ZABIERZÓW

Celem działania Komisji jest inicjowanie, opiniowanie oraz prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz przeciwdziałanie narkomanii i innym uzależnieniom cywilizacyjnym. Praca Komisji w szczególności skupia się na następujących obszarach:

- zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu, substancji psychoaktywnych i innych;
- udzielanie pomocy psychospołecznej i prawnej rodzinom, w których występuje problem uzależnienia, a także przemocy;
- prowadzenie profilaktycznej działalności wychowawczej, informacyjnej i edukacyjnej, przede wszystkim wśród dzieci i młodzieży.

5.5 PUNKT INFORMACYJNO KONSULTACYJNY DLA OSÓB I RODZIN Z PROBLEMAMI UZALEŻNIEŃ OD ALKOHOLU

Organizacja pracy Punktu polega na:

- pracy terapeutycznej specjalists.ds. uzależnień z Grupą Trzeźwiejących Alkoholików (1 raz w tygodniu przez 4 godziny);
- pracy terapeutycznej psychologa z rodziną dotkniętą problemem uzależnień dzieci i młodzieży (1 raz tygodniu przez 3 godziny);

¹³ Sprawozdanie finansowe Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Zabierzowie.

- pracy terapeutycznej psychologa z Grupą Osób Współuzależnionych (1 raz w tygodniu przez 3 godziny);
- dyżurach członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, tj. Zespołu motywującego do leczenia, w skład którego wchodzi: psycholog, inspektor Urzędu Gminy, pielęgniarka środowiskowa, pracownik GOPS, przedstawiciel Policji.

Dyżur osób wymienionych wyżej polega na: przyjmowaniu zgłoszeń o naruszeniu porządku publicznego pod wpływem alkoholu, przyjmowaniu rodzin osób uzależnionych zgłaszających szkody rodzinne poalkoholowe, motywowaniu osoby uzależnionej do leczenia odwykowego lub uczestnictwa w zajęciach Grupy Trzeźwiejących Alkoholików, przygotowaniu wniosków do sądu celem podjęcia leczenia odwykowego przez osoby uzależnione od alkoholu, pomocy w napisaniu wniosków o ustalenie świadczeń alimentacyjnych dla rodzin dotkniętych chorobą alkoholową, wizyt domowych (na życzenie rodzin) celem motywowania osób uzależnionych do leczenia.

5.6 KULTURA I ORGANIZACJA CZASU WOLNEGO

Rozwojem kultury oraz organizacją czasu wolnego zajmuje się w szczególności Samorządowe Centrum Kultury i Promocji Gminy Zabierzów. Organizuje ono imprezy masowe mające na celu świętowanie ważnych wydarzeń, integrację społeczności lokalnej, pomoc charytatywną, ale również zapewnienie rozrywki dla całych rodzin. W celu ułatwienia mieszkańcom gminy dostępu do kultury organizowano liczne spektakle i koncerty oraz działania projektowe, angażujące całe rodziny i wpływające pozytywnie na rozwój dzieci i młodzieży.

Samorządowe Centrum Kultury realizuje również przez cały rok zajęcia dla dzieci, młodzieży i dorosłych mające na celu rozwijanie zainteresowań i talentów. W roku 2020 i 2021 działalność placówki była organizowana zgodnie z wytycznymi związanymi z ogłoszonym stanem epidemii Covid-19. W tym czasie zajęcia o ograniczonej liczbie uczestników prowadzone były stacjonarnie lub za pomocą środków komunikacji na odległość. Rok 2022 jest pierwszym rokiem powrotu do pełnej oferty zajęć stacjonarnych obejmującej:

- zajęcia ruchowe: Balet, Zespół „Tanecznice z Zabierzowa”, Zdrowy Kręgosłup, Joga, Body Shape, Pilates;
- warsztaty podróźnicze i przyrodnicze;
- plastyka, Sobotnia Akademia Rysunku i Malarstwa;
- szachy;
- zajęcia rękodzielnicze;
- fotografia;
- robotyka i programowanie;
- warsztaty teatralne;
- nauka gry na instrumentach¹⁴.

¹⁴<http://sckipgz.zabierzow.org.pl> odczyt z dnia 10.01.2023 r.

Ważną dziedziną działalności Centrum Kultury jest wsparcie oferowane najstarszym mieszkańcom gminy. Placówka koordynuje pracę Klubów Seniora w 22 miejscowościach gminnych. W tym celu współpracuje z Gminną Radą Seniorów, w skład której w roku 2021 wchodził przedstawiciel Klubów Seniora wybrani w wyborach do Gminnej Rady Seniorów na II kadencję. W latach 2020 – 2021 działalność Klubów Seniora była ograniczona ze względu na ogłoszony stan epidemii Covid-19. W roku 2022 Kluby Seniora odbudowują swój potencjał organizując okolicznościowe warsztaty, spotkania integracyjne, wycieczki i konkursy.

W roku 2022 Samorządowe Centrum Kultury i Promocji Gminy Zabierzów wzbogaciło swoją ofertę zajęć skierowaną do mieszkańców gminy niezależnie od wieku. Było to możliwe w związku z otwarciem filii jednostki w Rudawie (Rudawskie Centrum Kultury), oferującej zajęcia od poniedziałku do piątku, co znacząco podniosło dostępność działalności kulturalnej. Poza filią w Rudawie zajęcia skierowane do dzieci, młodzieży i dorosłych odbywają się także w wyremontowanej willi Lubomirskich w Kochanowie oraz Kleszczowie.

Ofertę kulturalną skierowaną do mieszkańców gminy uzupełnia Gminna Biblioteka Publiczna z główną siedzibą w Zabierzowie oraz filiami w Balicach, Bolechowicach i Rudawie. Misją Biblioteki działającej w strukturze Samorządowego Centrum Kultury jest: rozpoznawanie, rozwijanie i zaspakajanie potrzeb czytelniczych mieszkańców gminy oraz upowszechnianie wiedzy i kultury. Praca Biblioteki koncentruje się wokół zadań takich jak:

- gromadzenie, opracowywanie i przechowywanie materiałów bibliotecznych;
- udostępnianie zbiorów bibliotecznych na miejscu, wypożyczanie do domu;
- popularyzację książki i czytelnictwa, poprzez organizację:
 - konkursów czytelniczych,
 - wieczorów poezji śpiewanej,
 - zaduszek poetyckich,
 - spotkań autorskich i itp.
- udostępnianie Internetu w celach informacyjno-edukacyjnych;
- współdziałanie z bibliotekami innych sieci, instytucjami upowszechniania kultury oraz szkołami i przedszkolami z terenu całej gminy.

Na terenie gminy Zabierzów swoją siedzibę mają także stowarzyszenia i fundacje, które kierują swoją działalność do mieszkańców poszczególnych miejscowości lub całej gminy.

W roku 2020 i 2021 pomimo ograniczeń związanych ze stanem pandemii organizacje pozarządowe aktywnie włączały się we wsparcie mieszkańców gminy – w tym rodzin oraz dzieci i młodzieży. Działania takie były możliwe w oparciu o Roczne Programy Współpracy z organizacjami pozarządowymi i ogłaszane konkursy ofert – w szczególności na działania dotyczące upowszechniania sportu i kultury fizycznej. Różnorodność złożonych ofert oraz proponowanych do realizacji działań obejmowała wszystkie grupy wiekowe z uwzględnieniem ich potrzeb i możliwości.

6 ANALIZA SWOT SYTUACJI RODZIN Z TERENU GMINY ZABIERZÓW

MOCNE STRONY	SZANSE
<ul style="list-style-type: none"> • położenie geograficzne i infrastruktura komunalna; • dobre skomunikowanie z aglomeracją krakowską (głównie miejscowości przy drodze krajowej 79 oraz trasie kolejowej Kraków – Katowice); • sieć placówek przedszkolnych i szkolnych o wysokiej jakości nauczania; • dostępność oferty kulturalnej w miejscowościach gminnych i na terenie Aglomeracji Krakowskiej; • system pomocy zapewniający wsparcie rodzin w sytuacjach wymagających wielowymiarowego wsparcia. 	<ul style="list-style-type: none"> • korzystne warunki do zamieszkania na terenie gminy. • bliskość dużego miasta jako miejsca pracy, nauki i ochrony zdrowia; • poziom kształcenia podstawowego umożliwiający dalszą naukę i zdobywanie kwalifikacji zawodowych; • możliwość rozwoju zdolności i umiejętności w wielu dziedzinach nauki, kultury i sportu; • dostępność wsparcia instytucji w zależności od potrzeb rodzin.
SŁABE STRONY	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • bezradność opiekuńczo - wychowawcza jako jedna z przyczyn korzystania z systemu pomocy społecznej; • występowanie zjawiska przemocy w rodzinie oraz uzależnień od alkoholu; • słabe skomunikowanie miejscowości oddalonych od centrum gminy z Aglomeracją Krakowską (mniejsze miejscowości na obrzeżach gminy); • ograniczony dostęp do lekarzy specjalistów. 	<ul style="list-style-type: none"> • trudności w przekazywaniu wzorców życia rodzinnego; • podejmowanie przez dzieci i młodzież zachowań ryzykownych; • konieczność pobytu w instytucjach pieczy zastępczej; • ograniczenia w podejmowaniu aktywności zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnościami; • nieotrzymanie na czas niezbędnej pomocy medycznej/pogorszenie stanu zdrowia mieszkańców.

Tabela 17. Analiza SWOT sytuacji rodzin z terenu gminy Zabierzów. Opracowanie własne.

7 CELE I ZADANIA PROGRAMU WSPIERANIA RODZINY DLA GMINY ZABIERZÓW NA LATA 2023 - 2025

Analiza SWOT pozwoliła na określenie głównych kierunków pracy instytucji odpowiedzialnych za społeczne funkcjonowanie rodzin. Biorąc pod uwagę wszystkie czynniki uwzględnione w analizie, sformułowane zostały: cel główny oraz 4 cele strategiczne. Ich realizacja będzie możliwa poprzez cele operacyjne. Wszystkie cele oraz zadania z podziałem na podmioty odpowiedzialne za ich realizację zawiera poniższa tabela.

Cel główny: ROZWÓJ POTENCJAŁU RODZIN ZAMIESZKUJĄCYCH W GMINIE ZABIERZÓW ZE SZCZEGÓLNYM ZWRÓCENIEM UWAGI NA RODZINY PRZEŻYWAJĄCE TRUDNOŚCI W REALIZACJI FUNKCJI RODZIELSKICH					
CEL STRATEGICZNY I					
ROZWÓJ SIECI INSTYTUCJONALNEGO WSPARCIA RODZIN W WYCHOWANIU, EDUKACJI I OPIECE NAD DZIEĆMI I MŁODZIEŻĄ					
cele operacyjne	zadania	realizatorzy	wskaźniki realizacji celu	termin realizacji	źródło finansowania
Wspieranie rodziców w wypełnianiu zadań opiekuńczo - wychowawczych wobec dzieci do lat 6.	1) Zapewnienie adekwatnej liczby miejsc w żłobkach na terenie gminy. 2) Zapewnienie adekwatnej liczby miejsc w przedszkolach na terenie gminy. 3) Umożliwienie rodzicom diagnozy wczesnego poziomu rozwoju dzieci i wsparcia specjalistycznego w sytuacji jego zaburzeń.	Gminny Zespół Ekonomiczno Administracyjny Szkół w Zabierzowie Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Zabierzowie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zabierzowie	1) Liczba miejsc opieki nad dziećmi do 3 roku życia; 2) Liczba placówek przedszkolnych (publicznych i niepublicznych); 3) Liczba oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych; 4) Liczba miejsc dla dzieci w wieku przedszkolnym; 5) Liczba dzieci korzystających ze Wczesnego Wspomagania Rozwoju;	praca ciągła	budżet gminy; budżet państwa w tym subwencja oświatowa; środki prywatne

	4) Zapewnienie wsparcia finansowego.		6) Liczba rodzin korzystających ze świadczeń rodzinnych przyznawanych w systemie pomocy społecznej; 7) Kwota wydatkowana na świadczenia rodzinne		
Zapewnienie równego dostępu do szkolnictwa podstawowego na terenie gminy	1) Zapewnienie miejsca w szkołach podstawowych dla dzieci i młodzieży podlegających obowiązkowi szkolnemu. 2) Zapewnienie wsparcia materialnego uczniom (także uzdolnionym). 3) Zapewnienie bezpieczeństwa uczniom na terenie szkół. 4) Organizacja nauki dla dzieci i młodzieży o specjalnych potrzebach szkoleniowych.	Gminny Zespół Ekonomiczno Administracyjny Szkół w Zabierzowie Poradnia Psychologiczno Pedagogiczna w Zabierzowie	1) Liczba uczniów szkół podstawowych (publicznych i niepublicznych); 2) Liczba uczniów korzystających z systemu stypendialnego; 3) Kwota i rodzaj udzielonego wsparcia w formie stypendiów; 4) Liczba placówek z oddziałami integracyjnymi; 5) Liczba szkół objętych monitoringiem; 6) Liczba szkół, w których przeprowadzono próbną ewakuację ze względu na potencjalne sytuacje niebezpieczne; 7) Liczba wydanych orzeczeń o specjalnych potrzebach edukacyjnych; 8) Liczba dzieci, które korzystają z dowozu do szkoły zgodnie z orzeczeniem.	praca ciągła	budżet gminy; budżet państwa w tym subwencja oświatowa; środki prywatne
Doskonalenie oferty zajęć pozaszkolnych i pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży.	1) Prowadzenie zajęć pozalekcyjnych na terenie placówek oświatowych. 2) Prowadzenie działalności pozaszkolnej przez jednostki samorządowe, ukierunkowanej na organizację czasu wolnego dzieci i młodzieży.	Gminny Zespół Ekonomiczno Administracyjny Szkół w Zabierzowie Samorządowe Centrum Kultury i Promocji Gminy Zabierzów	1) Liczba placówek oświatowych prowadzących zajęcia pozalekcyjne; 2) Rodzaje zajęć SCKiPGZ skierowanych do dzieci i młodzieży; 3) Liczba miejsc, w których oferowane są zajęcia; 4) Liczba organizacji pozarządowych prowadzących zajęcia pozaszkolne;	praca ciągła	budżet gminy; budżet państwa

	3) Prowadzenie działalności pozaszkolnej przez organizacje pozarządowe i inne podmioty.		5) Rodzaje prowadzonych zajęć.		
CEL STRATEGICZNY II					
ZAPEWNIENIE WSPARCIA RODZICÓW PRZEŻYWAJĄCYCH TRUDNOŚCI W REALIZACJI FUNKCJI RODZICIESKICH					
cele operacyjne	zadania	realizatorzy	wskaźniki realizacji celów	termin realizacji	źródła realizacji
Przeprowadzenie kompleksowej diagnozy sytuacji rodzin.	1) Ustalenie przyczyn trudnej sytuacji rodzin zgłoszonych do pomocy społecznej. 2) Działalność diagnostyczna Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zabierzowie Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Zabierzowie	1) Liczba rodzin z dziećmi korzystających z pomocy społecznej; 2) Rodzaje sytuacji problemowych występujących w rodzinach; 3) Liczba rodzin z dziećmi objętych wsparciem Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej.	praca ciągła	budżet gminy; budżet państwa
Organizacja pomocy dla rodzin przeżywających trudności w wychowaniu dzieci i młodzieży.	1) Wsparcie asystenta rodziny w rozwiązywaniu problemów wynikających z Planów Pomocy Rodzinie. 2) Zapewnienie pomocy w finansowaniu potrzeb rodzin. 3) Prowadzenie świetlic środowiskowych i placówek wsparcia dziennego. 4) Prowadzenie poradnictwa psychologicznego w zakresie realizacji funkcji rodzicielskich.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zabierzowie Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Gminny Zespół Ekonomiczno-Administracyjny Szkół w Zabierzowie Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Krakowie	1) Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta; 2) Liczba opracowanych Planów Pomocy Rodzinie; 3) Liczba dzieci objętych pomocą w formie gorącego posiłku w placówkach oświatowych; 4) Liczba dzieci korzystających ze stypendium socjalnego; 5) Liczba i rodzaj świetlic środowiskowych; 6) Liczba i rodzaj placówek wsparcia dziennego; 7) Liczba dzieci korzystających ze świetlic	praca ciągła	budżet gminy; budżet państwa

	5) Organizacja pobytu dzieci i młodzieży w pieczy zastępczej.		środowiskowych i placówek wsparcia dziennego; 8) Liczba porad psychologicznych dla rodziców dzieci i młodzieży w systemie pomocy społecznej; 9) Liczba placówek oświatowych zatrudniających specjalistów (psychologów, pedagogów itp.); 10) Liczba dzieci skierowanych do pieczy zastępczej.		
CEL STRATEGICZNY III					
PRZECIWDZIAŁANIE ZACHOWANIOM RYZYKOWNYM W RODZINACH					
cele operacyjne	zadania	realizatorzy	wskaźniki osiągnięcia celu	termin realizacji	źródła finansowania
Przeciwdziałanie uzależnieniom wśród dzieci i młodzieży	1) Przekazywanie dzieciom i młodzieży informacji dotyczących szkodliwości uzależnień 2) Działalność profilaktyczna świetlic środowiskowych	Gminny Zespół Ekonomiczno Administracyjny Szkół w Zabierzowie Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	1) Liczba programów profilaktyki uzależnień w szkołach; 2) Liczba spotkań z rodzicami o tematyce przeciwdziałania uzależnieniom w rodzinach; 3) Liczba świetlic o profilu terapeutycznym i profilaktycznych.	praca ciągła	budżet gminy; budżet państwa
Interdyscyplinarne wsparcie osób doświadczających przemocy w rodzinie	1) Zapewnienie działalności Punktu Informacji, Wsparcia i Pomocy dla Osób Dotkniętych Przemocą w Rodzinie. 2) Udzielenie kompleksowej pomocy członkom rodzin, w	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zabierzowie Komisariat Policji w Zabierzowie	1) Liczba otwartej procedury Niebieskiej Karty; 2) Liczba zamkniętej procedury Niebieskiej Karty; 3) Liczba porad udzielonych w Punkcie Informacji, Wsparcia i Pomocy dla Osób Dotkniętych Przemocą w Rodzinie;	praca ciągła	budżet gminy; budżet państwa

	których występuje zjawisko przemocy. 3) Interdyscyplinarne wsparcie sprawców przemocy w celu eliminacji zachowań niepożądanych.		4) Liczba spotkań Grup Roboczych; 5) Liczba spotkań Zespołu Interdyscyplinarnego.		
Przeciwdziałanie występowaniu choroby alkoholowej	1) Diagnozowanie zjawiska uzależnień wśród mieszkańców gminy. 2) Podejmowanie działań wspierających osoby z chorobą alkoholową.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zabierzowie Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	1) Liczba osób korzystających z pomocy społecznej ze względu na alkoholizm; 2) Liczba osób skierowanych na badania w kierunku uzależnienia od alkoholu; 3) Liczba spotkań grupy Trzeźwiejących Alkoholików; 4) Liczba inicjatyw szkoleniowych i społecznych na rzecz pracy z osobami uzależnionymi.	praca ciągła	budżet gminy; budżet państwa
CEL STRATEGICZNY IV WSPARCIE DOROSŁYCH CZŁONKÓW RODZIN					
cele operacyjne	zadania	realizatorzy	wskaźniki osiągnięcia celu	termin realizacji	źródła finansowania
Zapewnienie równego dostępu do służby zdrowia.	1) Organizacja pracy publicznych i niepublicznych placówek służby zdrowia. 2) Współorganizacja akcji profilaktycznych skierowanych do mieszkańców. 3) Organizowanie wsparcia osób z niepełnosprawnością oraz osób długotrwale chorych.	Urząd Gminy Zabierzów Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zabierzowie	1) Liczba placówek zapewniających bezpłatne korzystanie z usług lekarzy rodzinnych i specjalistów; 2) Liczba akcji profilaktycznych zorganizowanych na terenie gminy Zabierzów; 3) Liczba osób, którym przyznano usługi opiekuńcze; 4) Liczba osób, którym przyznano specjalistyczne usługi opiekuńcze.	praca ciągła	budżet gminy; budżet państwa

<p>Wspieranie aktywności społecznej dorosłych mieszkańców gminy Zabierzów.</p>	<p>1) Doskonalenie oferty kulturalnej jednostek samorządowych. 2) Zapewnienie dostępu do zajęć dla dorosłych w celu doskonalenie umiejętności i zdolności. 3) Koordynowanie pracy Klubów Seniora. 4) Zapewnienie miejsca w ośrodkach wsparcia.</p>	<p>Samorządowe Centrum Kultury i Promocji Gminy Zabierzów Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zabierzowie</p>	<p>1) Liczba imprez kulturalnych dostępnych dla mieszkańców gminy; 2) Rodzaje systematycznych/stałych zajęć dla osób dorosłych; 3) Liczba miejsc, w których organizowane są systematyczne/stałe zajęcia dla dorosłych; 4) Liczba Klubów Seniora działających aktywnie na rzecz osób starszych; 5) Liczba osób skierowanych do ośrodków wsparcia;</p>	<p>praca ciągła</p>	<p>budżet gminy; budżet państwa</p>
<p>Organizowanie kompleksowej pomocy osobom w trudnej sytuacji życiowej.</p>	<p>1) Podnoszenie jakości życia osób korzystających z systemu pomocy społecznej. 2) Organizowanie kompleksowego wsparcia rodzin w przypadku zdarzenia losowego 3) Zapewnienie doradztwa oraz pomocy osobom bezrobotnym</p>	<p>Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zabierzowie Urząd Pracy Powiatu Krakowskiego</p>	<p>1) Liczba osób korzystających z pomocy społecznej zgodnie z powodami jej przyznania; 2) Liczba osób bezrobotnych z terenu gminy Zabierzów.</p>	<p>praca ciągła</p>	<p>budżet gminy; budżet państwa</p>

Tabela 18. Siatka celów i zadań Programu Wspierania Rodziny. Opracowanie własne.

8 MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU WSPIERANIA RODZINY DLA GMINY ZABIERZÓW NA LATA 2023 - 2025

Cele ewaluacji:

Ocena skuteczności oddziaływań podejmowanych przez instytucje pomocowe w związku z realizacją zadań własnych wpisujących się w proces wspierania rodzin.

Ewaluacja będzie miała głównie funkcję formatywną, jej wyniki służyć będą podejmowaniu decyzji przy wyborze najskuteczniejszych sposobów oddziaływania, przyczyniających się do wzrostu skuteczności w procesie wspierania rodzin z trudnościami w wypełnianiu swojej roli opiekuńczo-wychowawczej.

Obszary badawcze dla ewaluacji:

Metody i formy działań podejmowanych przez instytucje zaangażowane w proces wspierania rodziny, zgodnie ze statutem, w ramach zadań własnych w związku z realizacją Programu.

Okresy ewaluacji:

Przewiduje się przeprowadzanie ewaluacji cząstkowych na końcu każdego roku realizacji Programu w powiązaniu z okresami sprawozdawczości poszczególnych instytucji i harmonogramem monitoringu. Ewaluacja końcowa będzie przeprowadzona po zakończonym okresie realizacji Programu.

Metody ewaluacji:

- metody ilościowe: analizy statystyczne, analizy finansowe,
- metody jakościowe: analiza dokumentacji, sprawozdania merytoryczne.

Proces monitorowania będzie obejmować:

- badanie i analizowanie wskaźników dla poszczególnych celów Programu,
- określenie rodzaju danych i okresów ich gromadzenia,
- wyznaczenie jednostek i osób odpowiedzialnych za pozyskiwanie, przetwarzanie i udostępnianie poszczególnych grup wskaźników,
- koordynowanie procesu monitorowania i tworzenie sprawozdań.